

Матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
“АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ”

УДК 371.260:378.180.6:538:567:371.24

DOI 10.11603/me.2414-5998.2018.2.8967

В. М. Мороз, Ю. Й. Гумінський, Т. Л. Полєся, Л. В. Фоміна, С. В. Заїка
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова

**РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У
ВІННИЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
ІМ. М. І. ПИРОГОВА**

V. M. Moroz, Y. Y. Guminsky, T. L. Polesya, L. V. Fomina, S. V. Zaika
M. Pyrohov Vinnytsia National Medical University

**REALIZATION OF EUROPEAN STANDARDS OF THE HIGHER
EDUCATION QUALITY IN M. PYROHOV VINNYTSIA NATIONAL
MEDICAL UNIVERSITY**

Мета роботи – висвітлити шляхи реалізації європейських стандартів вищої освіти у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова.

Основна частина. Модернізація вищої освіти у світлі європейських стандартів відбувається на рівні освітньої та науково-дослідницької діяльності за академічною тріадою (поєднання педагогічного процесу, клінічної практики та наукових досліджень), у центрі якої є студент. Європейські стандарти забезпечення якості вищої освіти передбачають впровадження внутрішнього забезпечення якості освіти, створення нових програм, новітніх технологій навчання. У ВНМУ ім. М. І. Пирогова створено Медичний симуляційний центр, як альтернативу клінічним базам, Навчально-тренінговий центр практичної підготовки лікарів.

Висновок. Стратегічне завдання полягає у формуванні професійно готового до самостійної лікарської практики фахівця, що дає можливість надати кожному студенту шанс стати конкурентоспроможним фахівцем та мати можливість вибору місця праці у країнах Європейського простору.

Ключові слова: європейські стандарти; Європейський простір вищої освіти; Медичний симуляційний центр; Навчально-тренінговий центр; академічна тріада; педагогічний процес; альтернативна клінічна практика; наукові дослідження.

The aim of the work – to highlight the ways of realization of the higher education quality in M. Pyrohov Vinnytsia National Medical University.

The main body. Modernisation of higher education in the light of the European standards in the Vinnytsia National Medical University named after M. I. Pyrohov according to the European standards takes place at the level of educational and scientifically-research activity after an academic triad is combination of pedagogical process, clinical practice and scientific researches, where a student is in the center of that. The European standards of providing of quality of higher education envisage introduction of the internal providing of quality of education, creation of the new programs, new technologies of studies, Medical simulation center, alternative clinical bases, Study-training center of practical preparation of doctors.

Conclusion. The strategic task is to form a specialist who is professionally prepared for independent medical practice, which gives an opportunity to give each student the chance to become a competitive specialist and to have the opportunity to choose a place of work in the countries of the European space.

Key words: European standards; European space of higher education; Medical simulation center; Study-training center; academy triad; pedagogical process; clinical practice; scientific research.

Вступ. Модернізація вищої освіти у світлі Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Європейського плану дій та європейських стандартів вищої освіти [9] є стратегічним напрямком щодо приєднання до Європейського простору вищої освіти (ЄПВО). З 1 січня 2018 року в Україні почалась медична реформа, в основі якої надається пріоритет лікарям загальної практики – сімейним лікарям. “...Паці-

єнт має право обирати лікаря, який надає первинну медичну допомогу, у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я...” (Стаття 35-1) [8], тому на сьогодні якісна медична освіта має стратегічне значення. “...Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Євро-

© В. М. Мороз, Ю. Й. Гумінський, Т. Л. Полєся та ін.

пейський простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи” (Ст. 3 Закону України “Про вищу освіту”) [1]. У ВНМУ ім. М. І. Пирогова відбувається модернізація навчального процесу на основі Стандартів Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) у світлі академічної тріади [6]:

1. Педагогічний процес – впровадження сучасних форм контролю та моніторингу знань студентів (відділ моніторингу якості освіти), нові технології освіти (іспити, нова система результатів успішності, електронний журнал успішності, дистанційна форма навчання).

2. Клінічна практика – як альтернатива клінічним базам університету (Медичний симуляційний центр та Навчально-тренінговий центр практичної підготовки лікарів).

3. Наукові дослідження – численні наукові школи університету, клінічні випробування нових лікарських засобів та наукові розробки, проведення науково-практичних заходів, функціонування спеціалізованих вчених рад, виконання кандидатських і докторських дисертацій, видання монографій, підручників, наукових публікацій, збірників наукових праць студентів та молодих вчених.

Мета роботи – висвітлити шляхи реалізації європейських стандартів вищої освіти у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова.

Основна частина. Прийняття за основу Стандартів Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) є передумовою якісної освіти та для побудови спільного простору контролю якості освіти в Європі [7]. Незалежно від специфіки та різноплановості вищих навчальних закладів, європейські стандарти визначають алгоритм та основний напрямок навчання, а також гарантують якість вищої освіти. Європейський освітній простір, як і європейська спільнота, характеризується різноманітністю національних освітніх систем, але забезпечення алгоритму навчання та викладання на європейському рівні створюють можливість для уніфікації базису вищої освіти, в тому числі й медичної. Європейські стандарти освіти на освітньо-науковому та науковому рівнях створюють умови для взаємодовіри між вузами – партнерами країн Європейського простору, визнання кваліфікацій і мобільності викладачів та студентів у межах і поза межами національних кордонів; надають інформацію щодо забезпечення якості в ЄПВО [9]. Стандарти забезпечення якості вищої

освіти на європейському рівні базуються на відповідальності вищих навчальних закладів за якість своїх освітніх послуг та забезпечення цієї якості. Система забезпечення якості реагує на розмаїття систем вищої освіти, навчальних закладів, програм і студентів; підтримує розвиток культури якості; враховує потреби та очікування студентів, усіх інших залучених сторін та суспільства [7]. У ВНМУ ім. М. І. Пирогова реалізується система європейського простору вищої освіти, а саме інтеграція освітньої та науково-дослідницької діяльності за академічною тріадою – поєднання педагогічного процесу, клінічної практики та наукових досліджень. Як відомо, вимоги до європейських стандартів забезпечення якості вищої освіти поділяються на три складові (внутрішнє, зовнішнє забезпечення якості освіти та агенція із забезпечення якості). Всі складові організації навчального процесу взаємопов’язані між собою (навчання, викладання, науково-дослідна робота, враховується також національний контекст, у якому працює навчальний заклад). У ВНМУ ім. М. І. Пирогова реалізується система навчання у світлі європейських стандартів вищої освіти, а саме інтеграції освітньої та науково-дослідницької діяльності за академічною тріадою – педагогічний процес, клінічна практика та наукові дослідження. Студентоцентричне навчання (в центрі навчання – студент) і викладання відіграє важливу роль у стимулюванні студентської мотивації, саморефлексії та інтерактивного залучення студентів у навчальний процес, що вимагає ретельної розробки структури і способу подачі навчального матеріалу, оцінювання та забезпечення належного наставництва і підтримки з боку викладачів. Така політика підтримує організацію системи забезпечення якості, різні структурні підрозділи (факультети, кафедри тощо), а також керівництво та окремих викладачів і студентів. Сучасні педагогічні технології полягають у компетентнісному підході до навчання та надання якісних освітніх послуг [5]. Навчальні заклади повинні пересвідчуватися в компетентності своїх викладачів та мають застосовувати справедливі та прозорі процедури набору і розвитку викладацького складу. Матрицею компетентностей є знання, вміння та навички, які надаються студентам упродовж навчання компетентними фахівцями. У ВНМУ ім. М. І. Пирогова професорсько-викладацький склад представлений близько 12 % докторами наук та професорами і 80 % доцентами та кандидатами

наук. Задля посилення зв'язку між освітою та науковою діяльністю як студентів, так і викладачів, заохочуються інноваційні методи викладання, нові технології, елементи дистанційної самоосвіти, наукові дослідження. У ВНМУ ім. М. І. Пирогова згідно з принципами автономії та самоврядування вищого навчального закладу (Стаття 32 Закону України “Про вищу освіту”) викладачі розробляють та реалізують нові освітні (наукові) програми в межах ліцензованої спеціальності – розроблена наскрізна програма “Фізична та психологічна реабілітація”, згідно з новою програмою фахівцями ВНМУ ім. М. І. Пирогова запропоновано МОЗ України призначення штатної одиниці медичного реабілітолога-психолога у всіх відділеннях медичних лікувальних закладів, незалежно від кількості лікувальних ліжок-місць. Згідно з європейськими стандартами та Законом України “Про вищу освіту” [1], вищий навчальний заклад самостійно визначає навчання та форми організації освітнього процесу, самостійно розробляє та запроваджує власні програми освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. У світлі європейських стандартів освіти у ВНМУ ім. М. І. Пирогова навчальний процес значно осучаснений та модернізований – працює система внутрішнього забезпечення якості освіти “Відділ моніторингу якості освіти”, який здійснює постійний контроль якості освіти на всіх етапах навчального процесу, включно і складання попередніх та передекзамнаційних тестувань студентами (інтернами). Відбувається постійний моніторинг, організаційно-технологічна підготовка, проведення тестування, обробки бланків відповідей, перевірка знань студентів із дисциплін “Крок 1”, “Крок 2” та “Крок 3” і якості викладання, визначення та оголошення результатів тестувань, визначення та аналіз статистичних показників результатів тестувань, інформування ректорату університету. На кафедрах з дисциплін ліцензійних тестових іспитів “Крок 1”, “Крок 2” та “Крок 3” впроваджені класичні іспити, що значно підсилює контроль знань студентів. З метою здійснення моніторингу навчального процесу, оперативного управління процесом навчання студентів, підвищення їх мотивації, визначення та впливу на проблемні питання введений електронний журнал успішності – автоматизована система обліку результатів навчальної діяльності студентів та відвідування ними занять. Електронний журнал успішності – невід’ємна складова системи автома-

тизації управління університетом у сфері організації навчальної діяльності. Широкомасштабне запровадження системи обліку та оперативного моніторингу показників успішності студентів дозволяє покращити якість надання освітніх послуг. Значна увага приділяється інноваційним технологіям навчання. В університеті працюють 30 комп’ютерних класів, Центр нових інформаційних технологій університету, який має 4 Internet-канали, телестудію, друкарню та обслуговується досвідченими фахівцями, що адмініструють Web-сторінку університету та надають фахову допомогу студентам і викладачам університету. Всього до мережі “Інтернет” приєднано 1005 комп’ютерів інтернет-класів та кафедр. Всі лекційні аудиторії забезпечені мультимедійним обладнанням на сучасному рівні, а всі навчально-методичні матеріали з дисциплін розташовані на сайтах кафедр. З метою покращення практичної підготовки студентів та як альтернатива опануванню практичних навичок у ВНМУ ім. М. І. Пирогова створений Медичний симуляційний центр, який є унікальним інноваційним багатопрофільним мультидисциплінарним освітнім підрозділом, оснащеним найсучаснішим навчально-методичним, робото-симуляційним та медичним обладнанням, де використовують передові симуляційні освітні технології. Основними напрямками симуляційного навчання є навчально-педагогічне спрямування – навчання викладачів клінічних кафедр та студентів симуляційних технологій і подальший розвиток навчально-методичної бази центру. Використання технологій симуляції допомагає запобігти лікарським помилкам, а програма перегляду проведеного заняття проводить детальний аналіз ситуацій. На базі Навчально-тренінгового центру практичної підготовки лікарів ВНМУ ім. М. І. Пирогова для студентів та інтернів працюють сучасні тренажери (у т. ч. комп’ютерні програми “СКІФ”), муляжі, фантоми, імітатори для діагностики, лікування і профілактики різних нозологій, інтернет-технології з наданням пріоритету загальній практиці – сімейній медицині. Викладачі клінічних кафедр університету контролюють оволодіння студентами практичними навичками та професійними вміннями, особлива увага надається невідкладним станам на догоспітальному етапі у дорослих і дітей згідно зі стандартами та протоколами МОЗ України. Для студентів старших курсів впроваджується літня виробнича практика за розробленою університетом

програмою не тільки в клінічних закладах України, а й в країнах Європейської шенгенської зони (в Польщі, Німеччині, Чехії та ін.). Заходи щодо міжнародного співробітництва та навчання іноземних громадян є важливими факторами, що сприяють інтеграції ВНМУ ім. М. І. Пирогова в ЄПВО, у ринок підготовки лікарів і забезпечення власної фінансової стабільності. Підготовка фахівців для зарубіжних країн є одним із пріоритетних напрямків роботи вищих навчальних закладів. Наказами МОН України (від 11.12.2015 року № 1272) дозволений двосеместровий набір студентів-іноземців на I курс. Велика увага приділяється промоції переваг навчання у ВНМУ ім. М. І. Пирогова шляхом постійного інформаційного наповнення офіційного сайту Міжнародного відділу університету по роботі з іноземними студентами. Оновлений дизайн сайту, ознайомчі відеосюжети про місто та університет, відеоролик про умови навчання, проживання та навчання іноземних студентів у м. Вінниці створюють умови для залучення іноземних громадян для навчання. Слід відмітити, що добре підготовлений фахівець-іноземець, який успішно підтверджує диплом у своїй країні, є рекламою університету і збільшує рейтинг престижності вищого навчального закладу. У світлі міжнародного співробітництва ВНМУ ім. М. І. Пирогова також бере участь у міжнародних програмах у реалізації багатонаціонального проекту TEMPUS-JPCR HUMAN Security Безпека людини на територіях, забруднених радіоактивними речовинами, що фінансуватиметься при підтримці Європейської комісії. Згідно з європейськими стандартами за академічною тріадою, вищі освітні заклади є не тільки осередками навчання та клінічної практики, а й центрами науково-дослідницької діяльності [7]. Наукові школи представлені у ВНМУ ім. М. І. Пирогова 13 напрямками: нормальної та патологічної фізіології, анатомії людини, функціональної морфології та інтегративної антропології, мікробіології, експериментальної хірургії, неврології, акушерства та гінекології, дитячої хірургії, клінічної імунології та алергології, фармакології та клінічної фармакології, соціальної медицини і організації охорони здоров'я, гігієнічна і терапевтична школи. Основні медичні технології полягають у розробці і науковому обґрунтуванні технологій визначення нормативних критеріїв здоров'я різних вікових та статевих груп населення; розробці алгоритмів, ме-

тодів і програм комп'ютерного моделювання функціонування різних органів та систем організму в нормі і патології; визначенні закономірностей морфогенезу і патоморфозу захворювань різного походження з метою удосконалення їх профілактики; проведенні експериментальних досліджень та впровадженні нових лікарських засобів; клінічних випробуваннях нових лікарських засобів. Вектор розвитку науково-дослідних робіт університету спрямований на реалізацію тенденцій європейської вищої школи з метою подальшої інтеграції в європейський і світовий освітньо-науковий простір. У ВНМУ ім. М. І. Пирогова у 2017 році проводились наукові розробки з робіт фундаментального прикладного та характеру характеру. Здійснювались клінічні випробування нових лікарських засобів. Обсяг державного фінансування науково-дослідних робіт значно зріс, що забезпечило належний рівень наукової новизни виконаних досліджень (підготовлено й отримано патенти, з них винаходи та авторські свідоцтва). На базі університету у 2017 році проведено 17 науково-практичних заходів (з'їзди, конгреси, симпозиуми, наукові конференції) різного рівня, з них – 6 конференцій включено до реєстру заходів МОЗ та АМН України. У ВНМУ ім. М. І. Пирогова протягом останнього року науково-педагогічні працівники видали велику кількість монографій, підручників, значну кількість наукових публікацій, у тому числі у визнаних зарубіжних та вітчизняних фахових виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах. Опубліковані та подані до реєстру МОЗ України 30 нововведень з лікувально-діагностичної та профілактичної роботи, впроваджено в практику охорони здоров'я 158 наукових розробок. З числа професорсько-викладацького складу 62 є членами спеціалізованих вчених рад ДАК України. В університеті функціонують спеціалізовані вчені ради за такими спеціальностями, як акушерство та гінекологія, хірургія, дитяча хірургія, нормальна анатомія, нормальна фізіологія, педіатрія, інфекційні хвороби, мікробіологія, медична біохімія. В університеті видаються наукові фахові періодичні видання, що включені до переліку ДАК України: “Вісник Вінницького національного медичного університету”, “Вісник морфології”, “PainMedicine (Медицина болю)”. Щорічно видаються збірники наукових праць студентів та молодих вчених.

Висновки. У ВНМУ ім. М. І. Пирогова професійна медична освіта набуває європейської стандартизації через модернізацію навчального процесу, сучасні технології керування, підвищення якості навчання шляхом модернізації навчання та практичної підготовки студентів, яка побудована на сучасних інноваційних технологіях, створення альтернативи клінічним базам – Медичного симуляційного центру, в інтерактивних формах навчання, з елементами дистанційної освіти. Уні-

фікація національної освітньої системи згідно зі стандартами з країнами Європи перспектується у взаємовизнанні результатів навчання та дипломів про вищу освіту [3]. Стратегічне завдання полягає у формуванні професійно готового до самостійної лікарської практики фахівця, що дає можливість надати кожному студенту шанс стати конкурентоспроможним фахівцем та мати можливість вибору місця праці у країнах Європейського простору.

Список літератури

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 року № 1556-VII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Довідник користувача ЄКТС 2009. Брюссель, 6 лютого 2009 року. – Режим доступу : <http://www.bologna2009benelux.org>.
3. Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу. Тематичний випуск часопису “Вища освіта України” № 3, додаток 2. – К., 2015. – 281 с.
4. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах Міністерства охорони здоров’я України в умовах впровадження Закону України “Про вищу освіту” (за підсумками моніторингу в 2016 р.) / Ю. С. П’ятницький, І. В. Мельник, М. О. Поліщук, Ю. І. Фисун // Медична освіта. – 2016. – № 2. – С. 29–35.
5. Повідомлення Європейської комісії “Відкриваючи двері освіти: Інноваційне викладання та навчання для всіх за допомогою нових технологій і відкритих освіт-

ніх ресурсів” (2013). – Режим доступу : http://ec.europa.eu/education/news/doc/openingcom_en.pdf.

6. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи щодо державної відповідальності за вищу освіту та науково-дослідну діяльність (2007). – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/News/pub_res_EN.pdf.

7. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Нова редакція (2015). – Режим доступу : http://www.enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Ukrainian_by%20the%20British%20Council.pdf.

8. Медична реформа в Україні: що зміниться з 1 січня 2018 року. – Режим доступу : <https://health.unian.ua/country/2324814-medichna-reforma-v-ukrajini-scho-zminitsya-z-1-sichnya-2018-roku.html>.

9. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) (ухвалено Міністерською конференцією в Єревані 14–15 травня 2015 року). – К. : ТОВ “Поліграф плюс”, 2015. – С. 6–7.

References

1. Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII Pro vyshchu osvitu [Higher Education Act of Ukraine № 1556-VII of July 1, 2014]. – Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
2. Dovidnyk korystuvacha YEKT·S 2009. Briussel, 6 liutoho 2009 r. [ECTS User Guide 2009. Brussels, February 6, 2009]. – Retrieved from: <http://www.bologna2009benelux.org> [in Ukrainian].
3. Yevropeiska intehratsiia vyshchoi osvity Ukrainy u konteksti Bolonskoho protsesu (2015). [European Integration of Ukraine’s Higher Education in the Context of the Bologna Process]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher Education of Ukraine*, 3, 281 [in Ukrainian].
4. Piatnytskyi, Yu.S., Melnyk, I.V., Polishchuk, M.O., & Fysun, Yu.I. (2016). Orhanizatsiia navchalnoho protsesu u vyshchikh navchalnykh zakladakh Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy v umovakh vprovadzhennia Zakonu Ukrainy “Pro vyshchu osvitu” (za pidsumkamy monito-

rynhu v 2016 r.) [Organization of educational process at higher educational establishments of Ministry of Health of Ukraine in time of implementation of the Law of Ukraine “On higher education” (results of monitoring in 2016)]. *Medychna osvita – Medical Education*, 2, 29-35 [in Ukrainian].

5. Povidomlennia Yevropeiskoi komisii “Vidkryvaiuchy dveri osvity: Innovatsiine vykladannia ta navchannia dlia vsikh za dopomohoiu novykh tekhnolohii i vidkrytykh osvitnikh resursiv” (2013). [The European Commission’s Communication “Opening the door to education: Innovative teaching and learning for all through new technologies and open educational resources”]. – Retrieved from: http://ec.europa.eu/education/news/doc/openingcom_en.pdf [in Ukrainian].

6. (2007). Rekomendatsiia Komitetu ministriv Rady Yevropy shchodo derzhavnoi vidpovidalnosti za vyshchu osvitu ta naukovo-doslidnu diialnist [Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe on

public accountability for higher education and research]. Retrieved from: http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/News/pub_res_EN.pdf [in Ukrainian].

7. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity. Nova redaktsiia (2015). [Standards and Recommendations for Quality Assurance in the European Higher Education Area. New edition]. – Retrieved from: http://www.enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Ukrainian_by%20the%20British%20Council.pdf [in Ukrainian].

8. Medychna reforma v Ukraini: shcho zminytsia z 1 sichnia 2018 roku [Medical reform in Ukraine: what will change

from January 1, 2018.]. – Retrieved from: <https://health.unian.ua/country/2324814-medichna-reforma-v-ukrajini-scho-zminitsya-z-1-sichnya-2018-roku.html>

9. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG): ukhvaleno Ministerskoiu konferentsiieiu v Yerevani 14-15 travnia 2015 roku [Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG): approved by the Ministerial Conference in Yerevan on May 14-15, 2015]. *Polihraf plius – Polygraph Plus*, 6-7 [in Ukrainian].

Отримано 28.03.18

Електронна адреса для листування: polesia_tl@ukr.net